

Novořecká syntax

Doporučená literatura:

Hesse, Rolf: *Syntax of the Modern Greek Verbal System. The use of the Forms, Particularly in Combination with θα and να*. Copenhagen 2003².

Mackridge, Peter. *I neoelliniki glossa. Perigrafiki analysi tis neoellinikis kinis*. Ekdotis Pataki. Athina, 1987.

Holton, D. – Mackridge, P. – Φιλιππάκη-Warburton, Ει.: *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα 1999.

Τζαρτζανος, Αχιλλ. Α.: *Νεοελληνική Σύνταξις (της κοινής δημοτικής), τόμος Β΄*. Θεσσαλονίκη 1996² (1963).

Kleris, Ch. - Babiniotis, G. *Grammatiki tis neas ellinikis. Domoliturjiki - epikinoniaki. II. To rima. I organosi tu minymatos*. 1. vyd. Athina : Ellinika grammata, 1999.

Kleris, Ch. - Babiniotis, G. *Grammatiki tis neas ellinikis. Domoliturjiki - epikinoniaki. III. Ta epirimatika stichia. I exidikevsi tu minymatos*. Athina : Ellinika grammata, 2001.

I. Συντακτική ανάλυση της ελληνικής πρότασης

άμεσα συστατικά (přímé konstituenty), φράσεις, λεκτικά σύνολα

Πρόταση (απλή, ανεξάρτητη ή κύρια)

Φράσεις:

Ονοματική φράση (nominální, jmenná)
Η όμορφη κοπέλα

Ρηματική φράση (verbální, slovesná)
κράτησε το τριαντάφυλλο απαλά στο χέρι της.

Ονοματική φράση (ονοματικό σύνολο) - λεκτικό σύνολο που έχει ως πυρήνα του ένα όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο)

Ρηματική φράση (ρηματικό σύνολο) - λεκτικό σύνολο που έχει ως πυρήνα του ένα ρήμα (μονολεκτικό ή περιφραστικό). Μαζί με το ρήμα μπορεί να βρίσκεται και το συμπλήρωμά του, δηλ. όνομα, αντωνυμία, επίρρημα, προθετικό σύνολο, σύνδεσμος ή μόριο.

κράτησε το τριαντάφυλλο απαλά στο χέρι της – ρηματική φράση (ρηματικό σύνολο)
το τριαντάφυλλο – ονοματικό σύνολο
απαλά – επιρρηματική φράση (επιρρηματικό σύνολο – αποτελείται από ένα ή περισσότερα επιρρήματα)
στο χέρι της – προθετική φράση (προθετικό σύνολο – εισάγεται με πρόθεση)

Οι όροι της πρότασης (větné členy)

Κύριοι όροι

1) **Υποκείμενο** (podmět) – η ονοματική φράση με την οποία το ρήμα συμφωνεί σε πρόσωπο και αριθμό (ουσιαστικό, αντωνυμία, ουσιαστικοποιημένο επίθετο – *οι κακοί τιμωρούνται*, μετοχή, πρόταση).

(Πτώση: *Ἦρθαν γύρω στους χίλιους.* – *Ἦρθαν περίπου χίλιοι.*)

2) Κατηγορήμα

1. μονολεκτικό κατηγορήμα

Ο Πέτρος βιάδιζε. Y + P

Ο Πέτρος είδε την πινακίδα. Y + P + A

Ο Πέτρος έδωσε έναν κατάλογο στον προϊστάμενο. Y + R + A + A

2. περιφραστικό κατηγορήμα

Ο Πέτρος είναι εργατικός. Y + P + κατηγορούμενο

Ο Πέτρος έγινε διευθυντής.

P + κατηγορούμενο = περιφραστικό κατηγορήμα

συνδετικά ρήματα: είμαι, γίνομαι, λέγομαι, φαίνομαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι, εκλέγομαι, μοιάζω, γεννιέμαι, ζω, πεθαίνω, ανακηρύσσομαι, αναγνωρίζομαι κλπ

Δευτερεύοντες όροι (rozvíjející větné členy)

1) Αντικείμενο: άμεσο, έμμεσο

2) Προσδιορισμοί – συμπληρώνουν, αναπτύσσουν ή καθορίζουν την έννοια των κυρίων όρων (ή και δευτερευόντων όρων) της πρότασης.

a) ονομαστικοί προσδιορισμοί – προσδιορισμοί που συμπληρώνουν την έννοια ονομάτων (ουσιαστικών ή επιθέτων).

- **παράθεση** - ουσιαστικό που προσδιορίζει άλλο ουσιαστικό ή άλλο μέρος του λόγου σε θέση ουσιαστικού, έτσι ώστε να το χαρακτηρίζει ή να το ορίζει ακριβέστερα.

Ήρθε ο Νικολάου, ο καθηγητής.

Το σχολείο βράβευσε τον Παπαδόπουλο, το συμμαθητή μου.

Η Αθηνά, η θεά της ομορφιάς, ήταν κόρη του Δία.

Ο Σόλων, ο νομοθέτης της Αθήνας, ήταν ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας.

προεξαγγελτική παράθεση - προσδιορίζει μια πρόταση και συνήθως τίθεται πριν από την πρόταση αυτή

Και το σπουδαιότερο, κανένας δεν αντιλήφθηκε την απάτη.

Ωραίο πράγμα, να βρίσκεται κανείς σε διακοπές!

- **επεξήγηση** ουσιαστικό ή η πρόταση που προσδιορίζει άλλο ουσιαστικό ή άλλο μέρος του λόγου σε θέση ουσιαστικού, έτσι ώστε να επεξηγεί το γενικό ή αόριστο νόημά του.

Ήρθε ο καθηγητής, ο Νικολάου.

Ένα από το όνειρο του κόσμου, η ειρήνη.

Το σχολείο βράβευσε το συμμαθητή μου, τον Παπαδόπουλο.

Οι επιστήμονες έχουν ένα δυνατό όπλο, τη σκέψη.

Τούτο το λόγο θα σας πω, δεν έχω άλλο κανένα: Μεθύστε με το αθάνατο κρασί του

Εικοσιένα. (Palamas)

Άλλα παραδείγματα παράθεσης:

Κουβάλησε μαζί της μια βάλιτσα ρούχα.

Πετούσε στον αέρα ένα σμήνος μέλισσες.

Εμφανίστηκε μ' ένα κομμάτι πίτα.

Μετά από μια ώρα κολύμπι ξάπλωσα στην παραλία.

b) επιθετικοί προσδιορισμοί - επίθετο ή άλλη λέξη σε θέση επιθέτου που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και φανερώνει μια μόνιμη ιδιότητά του.

*Οι Έλληνες αγρότες
Εκείνοι οι άνθρωποι
Ο θυμωμένος μπαμπάς*

c) κατηγορηματικός - επίθετο ή η μετοχή που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και φανερώνει μια παροδική ιδιότητά του.

*Το καράβι έφτασε με τη σημαία μεσίστια. (= na pùl žerdi)
Ο μαθητής γύρισε κατάχλωμος.
Η θάλασσα γαλήνια μας προσκαλούσε.
Η ύπαρξή του ολόκληρη συγλονιζόταν.*

d) επιρρηματική προσδιορισμοί – συμπληρώνουν την έννοια ενός ρήματος (αλλά και ενός ουσιαστικού, επιθέτου ή επιρρήματος) ώστε να γίνει πιο σαφές.

*Μας χαιρέτησαν από μακριά.
Μελέτησε πολύ.
Το θυμήθηκε ύστερα από μέρες.
Ίσως ξαναπεράσω.*